

vývoj, uskutečňuje svou vlastní osobnost. Tak nejenom že se nesmí stavěti proti solidaritě, na níž je závislý, nýbrž musí přímo spolupracovati na přirozeném rozvoji této sociální solidarity. Ovšem, právní zákon neukládá všem osobám stejných povinností: jiné jsou povinnosti strážníka, jiné jsou povinnosti profesora. Leč vlastní obsah, pozitivní i negativní stránka ukládaných povinností, zůstává stále táž. Ona zavazuje také stát, neboť ani on se nemůže vymykati právu, ježto není nic jiného než společenství lidí, uskutečňujících a rozvíjejících společenskou solidaritu.

V tomto pojetí jest stát skupinou individuí, jež dávají příkazy jiným individuí. Je věcí přirozenou, že tyto příkazy nemohou býti v rozporu s cíly a snahami společnosti jako celku. Jinými slovy řečeno: nejdůležitější povinností státu jest, aby umožnil každému zvláště a všem občanům dohromady nerušenou spolupráci na uskutečňování co nejplnější společenské solidarity a tím co nejplnějšího společenského blaha. Jen tato povinnost může být odůvodněním práva státu, aby použil i moci k zajištění a uskutečnění úkolu, který je naň vložen. Tím je však současně zdůvodněno právo k odporu, neboť nenáležitě plnění státních povinností oprávnjuje postižené ke vzpouře. Stát je prostředkem, nikoliv cílem. Domyšleno dále: Duguit může popírati „osobnost“ a svrchovanost státu. Mluvíti o státní činnosti znamená prostě uvědomiti si, že určití úředníci vykonali příkazy ministra. Není tudíž důvodu, proč by se tu mělo mluvíti o nějaké zvláštní osobnosti, která je odlišná od osobností, jež daný rozkaz vydaly nebo jej vykonaly.

Ještě jiným způsobem dospívá Duguit k popření státní suverenity. Tvrdí, že ve společnosti není práv, že jsou tu pouze závazky. Každému z nás přísluší plnění určitých funkcí, daných našim postavením ve společnosti. Svrchovanost by znamenala neodpovědnou a neomezenou vůli těch, jimž je přiznávána, kdežto ve skutečnosti i oni jsou vázáni cílem, jemuž slouží. Jejich moc je vázána jejich funkcí a nesmí jí zneužít; i ona podléhá platnému řádu. Jaká je tedy funkce státu? Má za úkol ukojiti jisté sociální potřeby, jež ustavičně vzrůstají a jsou stále rozmanitější. Celá teorie státu je obsažena v myšlence sociálních potřeb. Společenská solidarita je utužována tím, že velké množství úředníků plní své zvláštní funkce, které jsou jim přiřčeny podle zásady dělby práce.

Odtud plynou dva závěry: stát je snižen na úroveň prostého občana, poněvadž činy jich obou jsou podřízeny témuž objektivnímu právu; na druhé straně pak mizí rozdíl práva veřejného a práva soukromého, neboť pro obojí platí kritérium téhož práva objektivního. Tato dedukce v sobě nezbytně zahrnuje naprostou odpovědnost státu za jeho činy. Tím však je také vymezeno pole odpovědné individuální činnosti, která je v poslední příčině základem společenského blaha.

A. O.

JOHN DEWEY: DEMOKRACIE A VÝCHOVA. Přeložil Jos. Hruša. Nakl. Jana Laichtera v Praze 1932. Stran 503, Kč 69.—.

Mezi velmi četnými spisy o demokracii zaujímá kniha Deweyova čestné místo. Plným právem. Neboť v té záplavě delších i kratších pojednání o problému demokracie a zejména o současné krizi demokracie najdeme mnohé, které celou otázkou chápou s příliš úzkého hlediska parlamentarismu. Naproti tomu autor *Demokracie a výchovy* jde až na samý kořen problému, když nenáročným, zato však tím pronikavějším způsobem provádí analýsu současné společnosti, aby ukázal, kde je co vadného a kde je třeba počít s nápravou. K tomu dodejme, že je mu demokracie otázkou celého životního názoru a že je ve svých myšlenkových vývodech veden citem sociální spravedlnosti, nezaujaté a eticky motivované.

Východiskem jeho úvah jsou dvě hlavní myšlenky: 1. společnost nevzniká prostým fyzickým seskupením lidí, ba ani jejich společný zájem není dostatečně účinným sociálním pojítkem; společenská jednotka vzniká teprve tehdy, když se vytvoří shodné mínění; leč k tomu dojde jen tam, kde se uskutečňuje účinný společenský styk. 2. Společenský život je nad jiné účinný prvek výchovný, neboť společenským stykem vzniká výchovné prostředí. Všechny ostatní myšlenky autorovy lze převést na tyto dvě základní poučky. Je to zejména jeho kritika současného společenského řádu, který je krajně nedemokratický, ježto v důsledku platného řádu hospodářského udržuje umělé přehradu mezi jednotlivými „vyššími“ a „nižšími“ společenskými vrstvami a znemožňuje tak vytvoření pokud možno stejnorodého společenského prostředí, v němž by probíhal živý sociální styk a jehož působením by vznikaly nové hodnoty prospěšné úhrnu všech.

Dnešní naše společnost zůstává stále roztržena na velké množství menších, volně tvořených sdružení, která místo aby živila ducha společenské solidarity, uzavírají se do hranic zájmové a protispoolečenské výlučnosti. A přece je jasno, že se nemůže nazývat demokratickou ta společnost, kde se udržuje tradice „feudálního dogmatu o společenském předurčení“, podle níž lidé hospodářsky zdatnější mohou se vyvíjeti volně ke kulturním výšinám, zatím co ti „nižší“ jsou ve svém životním poslání omezeni na to, aby svou výlučně fyzickou prací opatrovali výrobu hmotných statků. Je to zcela nevědecké tradování omylu Aristotela, který lišil mezi vrstvou pánů a vrstvou otroků (obojí přirozených!). Naproti tomu Dewey právem namítá: „... Nežádoucí společnost je společnost, která zevně i uvnitř staví přehradu bránící volnému styku a vespolečnému působení zkušenosti, kterou si skupiny odevzdávají. Společnost, která se stará, aby se všichni její členové mohli rovně dělit o dobro, a která zajišťuje pružnou a stále obnovovanou úpravu svých zřízení vespolečným působením různých forem společenského života, je do té míry demokratická. Taková společnost musí mít takovou výchovu, která všem jejím členům vštěpuje osobní zájem o společenské vztahy a vliv; a dále takové zvyklosti ducha, které zajišťují společenské změny, aniž při tom ruší pořádek.“ (134.)

Vnitřní myšlenkové učlenění díla je (podle samého autora) toto: první kapitoly jsou věnovány úvahám o výchově jako společenské potřebě a společenském úkolu. Je v nich zachycen hlavně sociologický význam přenášení zkušenosti s generace na generaci, jednak neúmyslně v denním styku, jednak úmyslně pro zajištění kontinuity. Bylo v nich zvláště zdůrazněno, že demokratické společnosti nespolehají toliko na moc zvyků, popřávajíce svým členům více volnosti, aby se tak mohli lépe individuálně uplatnit. V dalších kapitolách zdůvodnil, že demokratické měřítko výchovy chová v sobě ideál neustálého přeměňování zkušenosti, přeměňování, které obsah společenské zkušenosti jako celku rozhojňuje, uzpůsobujíc současně vynikající členy k tomu, aby byli uvědomělými vůdci a strážci této přeměny. Veden tímto zřetelem, Dewey rozvíjí své hlavní zásady metody a učebné látky. Jádrem dalších kapitol je autorova snaha vysledovati příčiny, znemožňující uskutečnění demokratického společenského života v době přítomné. Shledal, že vlastní důvod toho je rozdělení lidské společnosti na třídy a skupiny ztrnule od sebe ohraničené, čímž brání účinnému vzájemnému působení jedněch na druhé. Konečně přesvědčivým způsobem ukazuje, jak v demokratické společnosti nesmí být věda oddělena od života, neboť to je možné jen tam, kde se udržuje aristokratický přežitek, že všechnu fyzickou práci konají poddaní nebo otroci. „Společnost založená na zvyku zužitkuje individuálních rozdílů jen potud, pokud se ještě shodují se zvyklostmi; jednotnost je hlavní ideál každé třídy. Pokroková společnost má individuální rozmanitosti za cenné,

protože v nich vidí pomůcky vlastního svého vzrůstu. Demokratická společnost musí tedy v souhlase se svým ideálem ve výchovných opatřeních pamatovati na duševní svo-
 bodu a vykázati místo i volnému rozvoji rozmanitých duševních darů a zájmů.“ (411.)

Mottem celého díla by mohlo býti: Kde není opravdového vzdělání, tam není demo-
 kracie!

Dr. Ant. Obrdlík.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- ENGELS (Fr.). — Čtyři dopisy o historickém ma-
 terialismu. Praha, Fromek 1933. 28 str. 2—.
- FAŠISMUS mezinárodní. Praha, Pleskot 1933.
 70 str. 5—.
- FISCHER (J. L.). — Třetí říše. Úvodem do sou-
 časného politického stavu. V Brně, Soc. revue
 1932. 117 str.
- KAPRAS (J.). — K českému politickému programu
 do převratu. V Praze, typ. Wiesner 1932. 12 str.
- LENNHOFF (E.). — Tajné politické společnosti.
 V Praze, Vilímek 1932. 556 str. 64—.
- MAIWALD (K.). — Nemožnost teleologického vý-
 kladu směny. V Praze, typ. Unie 1932. 15 str.
- PEKAŘ (J.). — České katastrofy. 1654—1789. Se zvl.
 zřetelem k dějinám hospodářským a ústavním.
 2. vyd. V Praze, Hist. klub 1932. 363 str. 60—.
- RÁDL (E.). — Dějiny filosofie. V Praze, Laichter
 1932. 514 str. 60—.
- Proti tak zvané sociální indikaci. K reformě
 § 144. Námitky proti návrhu nového zákona o umě-
 lém potrátu. Praha, YMCA 1932. 40 str. 3—.
- RŮŽIČKA (K.). — Průmyslová, obchodní a země-
 dělská ČSR v nejnovejších statistických datech.
 3. roč. Mělník 1933. 209 str. 12—.
- SJEZD (Amsterodamský protiválečný) ... 27.—29.
 srpna 1932. Praha, Levá fronta 1932. 79 str.
- SPÁČIL (J.). — Kroměřížský sněm. 1848—1849.
 V Kroměříži, Povondra 1933. 119 str.
- SPISAR (A.). — Církev československá. Praha,
 Blahoslav 1932. 64 str.
- STAŠEK (B.). — Cesta ze světového labyrintu.
 Praha, Ústř. sekr. čl. strany lid. 1932. 136 str.
- SVĚT bez Boha. Příručka protiklerikálního boje.
 Praha, typ. Hoffmann 1932. 140 str.
- SYROVÝ (J.). — Občanstvo a vojsko. Praha, Svaz
 čl. důst. 1932. 22 str. 4—.
- ŠEFRNA (M.). — Problémy demokracie a výchova.
 Praha, Pokrok 1932. 31 str. 5—.
- ŠKLOVSKIJ (V. G.). — Zápisky revolučního ko-
 misaře. V Praze, Orbis 1932. 296 str. 35—.
- ŠTERN (E.). — Krise a nezaměstnanost. Praha,
 Čin 1932. 91 str. 12—.
- ŠURAN (Juraj). — Mladý Štefánik a mladé Slo-
 vensko. V Praze, Orbis 1932. 174 str. 24—.

- VÍTĚZOVÉ! Patnáct let diktatury proletariátu.
 Praha, Borecký 1932. 309 str. 25—.
- WIENER (R.). — Stát a církev. Studie o poměru
 mezi státem a církví v 19. století podle encykliky
 „Quanta cura“ a syllabu Errorum. Praha, Orbis
 1932. 197 str. 40—.
- ZLATÝ (J.). — Italský fašismus. Praha, Svaz nár.
 osvob. 1933. 86 str. 5—.

ANGLICKÁ.

- DAWSON (C.). — The modern dilemma. The pro-
 blem of European unity. Sheed & Ward 1932.
 113 str. 2/6.
- FACING the facts. An economic diagnosis. Ed. by
 J. G. Smith. Putnam 1932. 372 str. 15/.
- FOX (Sir Frank). — Parliamentary government:
 A failure? Paul 1932. 191 str. 2/.
- FROST (F. D.). — The appointed time. The pre-
 sent world crisis, the disease and the cure. 3. ed.
 Pickering & Inglis 1932. 1/.
- GRAHAM (F. D.). — The abolition of unemploy-
 ment. Oxford U. P. 1932. 9/, plus 25 per cent.
- GRIBBLE (F.). — What America owes Europe.
 Hurst & Blackett 1932. 188 str. 3/6.
- RIVINGTON (S.). — Essays on the international
 political and economic situation. Simpkin 1932.
 64 str. 2/6.
- HEADLAM (C.). — COOPER (D.). — House of
 Lords or Senate? Rich & Cowan 1932. 103 str. 2/.
- INDIA (Political), 1832—1932. A Co-operative sur-
 vey of a century. Oxford U. P. 1932. 324 str. 3/6.
- KERNER (R. J.). — Bohemia in the 18th century.
 Macmillan 1932. 20/.
- KOHN (L.). — The constitution of the Irish Free
 State. Allen & U. 1932. 423 str. 16/.
- MC EACHRAN (F.). — The unity of Europe.
 Search Pub. Co. 1932. 28 str. 6 d.

NĚMECKÁ.

- BREHM (B.). — Das war das Ende. (Von Brest-
 Litowsk bis Versailles.) München, Piper 1932.
 500 str. 4.40.
- BRESKY (G.). — Die Problematik einer Wirt-
 schaftsdemokratie. Berlin, Prager 1932. 80 str. 2.50.